

ereje itt talán a népi–urbánus denúciálás hagyományának van, amely az eredeti és az – engedjük meg – részben ma is meglevő réteggülönbségeken meg az ország boldogításának programkülönbségein túl, ezeket nem csupán színezve, hanem úgyszólván helyettesítve már régóta az értelmiség zsidó–nem zsidó részének szembenállását nevezi meg. Ez haladó hagyomány, amíg nem állítjuk meg, addig haladni fog.

A magam nevében bejelentem, én nem folytatom.

Szeretném viszont, hogy újra legyen magyar nyelv és kultúra. A futball mellett régen is jobbra ez érdekelt, most pedig, hogy nyakunkon a pluralizmus, már csak ez izgat.

Nincsenek illúzióim. Miként a szocializmus, úgy a kivívandó demokrácia sem fogja fölszámolni az antiszemitizmust. De elérhetünk egy szellemileg vonzóbb és erkölcsileg higiénikusabb állapotba, amiben talán az antiszemita is jobban fogják érezni magukat.

(Elhangzott a Nyilvánosság Klub ZSIDÓK, CIGÁNYOK, ELŐÍTÉLETEK című vitáján [Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem].)

Határ Győző

ÁLOMCIRKUSZ

Karambolzabáló gép

ahogy mind mértéktelenebbül elszaporodunk és elpimaszodunk a bolygón – annyi globális kataklizma, földrengés, repülőgép-katasztrófa, vasúti karambol, annyi tömegszerencsétlenség után rémlátásaim támadnak egy újfajta gépi berendezésről: a karambolzabáló gépről

jön idő, amikor már az apró-cseprő autókarambolokat egy-két halottal nem fogjuk individuálisan „szétszortírozni” – mert sietnünk kell; nem vesszük külön a hullát, az autóröncsöt. Hanem ráeresztjük a karambolzabálót

a kilencoronylántalpas gépóriás a karambolt szőröstül-bőröstül bezabálja, hátrahányja gyomrán a Nagy Incinerátorba, s a gépbelső, rövid körülkordulással, máris produkálja azt a gyufaskatulyányi *összhamut*, ami a karambolból megmarad (ez, a komputerizált rálelő számmal, továbbítva a karambol-nyilvántartóba)... – a többi?

a többi nyom nélkül elfüstölög

Cselédkönyv

hosszú-hosszú idő után újra építészirodába kerülök. Nagyon előkelő cég egy múlt századi palota tetőemeletén; a környezet spektakuláris, mahagóni ajtófeltétek, süppedő szőnyegek. Roppantul boldog vagyok

eleinte nem csinálok semmit – elsőül nevetségesen kis munkát kaptam, egy kis csőszkunyhó költségvetésének ellenőrzését: megettem egy óra alatt. Utána egy hétig ölbe tett kézzel csak ülök-ülök, és semmi dolgom

a nyolcadik napon, alighogy bemegyek, elkezdnek valamit duruzsolni a fülemből arról, hogy ezentúl nem ide, hanem oda kell bemennem –

– hova oda? Ide?

– nem oda. Amoda-amoda!

a padlášhodályba, ott lesz a helyem és nem a rajzasztalok előkelő termeiben; teát kell csinálnom, körülhordanom mindenkinek a süteményeket, árulnom a reggelit – – –

egyre hűvösebben hallgatom az új rendelkezéseket, kivált amikor kiderül, hogy később majd még főznöm is kell, főznöm, gulyáságyúval a szafaládét, ennek az egész tetőemeleti óriás irodának... Igen-igen, mondom, csakhogy én mindehhez egyáltalán nem értek; kiül az arcomra, mennyire nem tetszik az egész. Mire kitárnak előttem egy csupa angyal mahagónifeltétes kétszárnyú díszajtót, előbukkan az építészfiataltság; valamennyien kötényesek, és kuktának vannak öltözve

nagyokat kacagnak rajtam, hadonásznak a fakanalaikkal, majd összefogódkodnak, és muzikálforma groteszk táncot járva, gunyoros nótát faragnak rám –

*jaj de még mennyire megszokja faterka
jaj de még mennyire! ahogy dukál!
várja már nagyon a Julcsa Marcsa Terka
– megy ám a konyhán a ferbli a kvaterka
s patakokban bivalytej folydogál*

*mindig számárlétra legalsó fokárul
kezdí kezdő-újrakezdő: úgy ám fater
Kiközvetítő megfeleledkezzék magárul:
lócáján égígérő petrezselymet árul
s hogy facér marad – a Céh szavatol!*

*ide közénk a táncba: felcsapni! parolázni!
konyhán öreginasnak – gyöngyélet! remek!
koszt-kvártély potya bor-ser halászlé
kincstári pipihús – hű micsoda mázli:
áldja istenét s magát becsülje meg!...*

*jaj de még mennyire megszokja faterka
jaj de még mennyire! ahogy dukál!
várja már nagyon a Julcsa Marcsa Terka
– megy ám a konyhán a ferbli a kvaterka
s patakokban bivalytej folydogál*

a körtánc közepén találom magam, a fiatal építész-kukták mókásan megfenyegetnek a színpadi fakanállal: kipsz-kapsz lesz!... Mire aztán nagyon elszontyolodom, és *ilyen körülmények között* az irodavezetőnek azt mondom: *ilyen körülmények között* mondja meg a főnökének, hogy holnap már nem is jövök be, és nem vagyok hajlandó ---

már megyek is kifele; de a márvány lépcsőházban eszembe jut, hogy a holmijaimat össze kell szedni, haza kell vinni... Visszalépek, és megkérem – ugyan adjon már egy celofánzacskót a vonalzóimnak, háromszögeimnek. Ad is: egy ormótlan nagy, szemétkuka kibélelésére való fekete plastikzsákot. – Tessék – mondja az irodavezető –, tessék még egy, meg még egy, meg még egy ---

majd kiborul a kezéből a halom, rengeteg fekete plastikzsákot akar rám szólni – ne, nem, elég! elég!

tiltakozom. Az elsőbe már rakom is be a betyárbútoromat, s közben elkámpicsozodom. Éktelen csüggedés, elkeseredés vesz rajtam erőt. Egy álló hétig boldog voltam, majd a bőrömből ugrottam ki, hogy ötven év után újra építészrajztábla előtt ülhetek, s öreg fejfel megint állásom van

de csak ez marad, ez az alapállás, hogy megesteg facér vagyok, és róhatom az utcákat, megesteg facér. Mit mondok majd, ha a fekete plastikzsákokkal telegyömködött nagy fekete plastikzsákkal a hátamon beállítok, mit a feleségemnek és mit a családomnak: miért volt, hogy kiadták a cselédkönyvemet...?!

(álom: 1988 07 12)

Vízikém

Országom hivatalos küldetésben a szomszédos Ruritániába rendel, hogy kémleljem ki az ország ivóvizét. A feladat nincs ínyemre, fintorgok-viszolygok, de nem tudok kibújni alóla. Duzzogva elhatározom, hogy – ha nem is félrevezető, de szürke és semmitmondó jelentéseket fogok hazaküldeni, melyek gondom lesz rá, hogy egy idő után elapadjanak, s majdcsak megfelelkeznek rólam.

Édesanyámmal utazom a Kémeknek és Diplomataknak kijáró kényelemben, fenntartott fürkében – de már az úton gyanús jeleket tapasztalok; váratlanul felnyíló részen rám lesnek a réslesők; újság mögül a sarokból távcsöveznek; az étkezőkocsiban a rágásomról leolvassák, mit eszem – szájleolvasók stb. Rá se hederíték. Megérkezem a ruritán fővárosba, és némi csinnadratta után, a Vörös Szőnyegen átnyújtott diplomáciai megbízólevelemet arról, hogy a ruritán kormány mellé akkreditált kém vagyok, és titkos megbízatással érkezem (megbízatásaim egyike, hogy ne áruljam el).

- Feladata? Olyannak minősül?
- Excellenciád szolgálatjára.
- Katonai? Ipari?
- Miniszter úr! Mindenkor készséggel.
- Folyószámlája? Névre szóló diszkrecionális joga...?
- Állok rendelkezésére.

Okmányaim átvizsgálása után a kémosztály élén álló tárca nélküli miniszter szűk körű fogadást rendez tiszteletemre, és rövid, de kimagasló beszédben méltat engem, és üdvözli országom érdemeit. Ruritániának nincs kifogása ivóvizének ivása, élvezete, sőt mértéktelen fogyasztása ellen sem, mármint ha valaki ennek a szenvedélynek hódol. De tartózkodásom tárgyát további megfontolás tárgyává tenné, hogyha Ide-

gen Hatalom beleártaná Orrát a Nemzet Vízjárólóiba, helyesebben az ország vízelátásának felhatalmazása nélkül, mi több, kifejezett tilalma ellenére kémlelőcsöveibe töltögetve kémvizsgálat alá venné ivóvizét, és ilyen értelmű jelentéseket küldözgetne olyanoknak, akikre ez nem tartozik.

Az üdvözlő beszédet megtapsolják – én is –, a sajtó fotóriporterei számára beállított, szokványos kézfogás, barátság-pózos mosoly és egyéb diplomáciai formaságok után félrevonom a tárca nélküli minisztert, és a következőket mondom neki.

– A leghatározottabb formában vagyok kénytelen felhívni Excellenciád figyelmét arra, hogy nem vagyok kém, nem hoztam magammal kémcsőkészletet és csőállványt tartalék epruvettákkal, nem kémlelni jöttem az ország ivóvizét, és kémjelentéseket ivóvízről küldözgetni nem fogok. Ezt becsületszavamra állíthatom, úgy is, mint a ruritán kormány mellé akkreditált rendkívüli meghatalmazott miniszter, és úgy is, mint kémjelentések küldésével megbízott nagykövet. Ivóvízről elvből nem írok, sőt semmilyen vízről, velem született vízviszonyomnál fogva; fióknak írni meg éppen nem szokásom, ezért fiókjaim átkutatása fölösleges: ivókutak, itatóvályúk és az artézi vízellátás fejkendős trécelései nem tartoznak írói témakörömbe, és legyen meggyőződve Excellenciád, hogy itt-tartózkodásom alatt tartózkodni fogok mindentől, amivel kémjelentéseimre felhívhatnám nagybecsű figyelmét. Csak az imént nyújtott Baráti Jobbomra fogadom, hogy minden ténykedésem kiállja majd a legteljesebb nyilvánosság próbáját.

– Lovag úr!

– Excellenciád...

Rövid biccentéssel válunk el, mindketten tudjuk, mit tartsunk a másiktól. Félrevonom a sarokba, vissza Édesanyámhoz, aki a fülembé súgja:

– Tudod-e, fiam. Hogy már amikor átléptük a határt, már akkor nekem minden gyanús volt. – Itt lehalkította a hangját. – Már akkor! Kilométerekkel előttünk jó tuccat motorkerékpáros titkosrendőr járta a határt, és körülrobgott minden községben, minden majorságba bezörgetett, és miért?

(– Miért, mama? – kérdeztem hangtalanul, tátva felejtett szájjal a csodálkozásból.)

– *Azért* – hangzott, tenyere mögül, a felelet. – *Hogy elzárógassa a vízcsapokat.*

(Am ezt már leírhatatlan-kedves mosolykivirágzással az arcán mondta; mert történetesen – tekintetek véletlen találkozása! – odakoccintó talpas pohárkával a kezében, épp akkor talált ránézni Ruritánia.)

(álom: 1988 04 19)

Sárkánykereskedés

Mottó: „a kígyónak az egyenes vonal a kacskaringó”

kínai sárkányt keresek. De jó helyen kereskedem vajon? Sárkányban utazó vigécek igazítottak útba, erre-erre, bácsika, erre a sárkányzajlás

figyelem a tömeget: zsbaj; batyumatatás; botfülelés a hegdésekben. Hogy éppen itt kell legyen az én sárkányban-sántikálásom, utánakajtató sárkánykereskedésem, cbben a rossz hírűben, amilyenek ezt a negyedet nézem

bódékkal telehintett, szedett-vedett ócskapiac téres közepén, egy kanálishorpadásban volna-ha-az- volna. A kínai bolt

– ez az?

– arra-arra, bácsika, a sárkányos, a maga kínai boltja

hászén kínainak kínai, de boltnak nagyon ódon. A bolt padlója teknős, zsúfolásig tele „érdeklődőkkel”. Boltosék engem is csöcselékszamba vesznek, és igen gorombán bánnak velem; mind csak hessegetnének, és „el a portékától, ragyás!” – támadnak rám. Magam is megsokallom az arcátlan girheseit: bámész, elhordd-magad banda. Alig tudom keresztülverekedni magam ahhoz, akit annak gondolok. Az idősecske kínai boltosnak elmondom, mi kell –

– *An image, a print, a painting of sorts or some kind of representation of a Chinese dragon: a very fierce and fiery one, for a book cover*

tenyerét kagylóformán a füléhez emeli. Fejét csóválja. Nem ért ez magyarul?

de mikor nagy végtére megérti, hogy nem vagyok se piti-vagány, sem enyveskező ószereskonkurencia, és kezdi hajazni, mi kell és miért, menten mosolygósra változik a taplóképű, nagy reverenciával oldalt tessékel a bolt hátsó raktárszentélyéhez, és a színtű jutafüggőny mögül előhizza –

– kínai sárkány, uram

– alkalmas ez könyvfedélre?

– hogy alkalmas-e? már hogy ne lenne! minden kínai sárkány alkalmas könyvfedélre

mustrálok-nézegetem. Agyonnyútt kínai merített papíron finom ecsetrajz, csudálmformán hunyorítok, nem látom. Nagyon megörülök neki

– mennyit fizetek?

az ára persze horribilis (az ár érdeklődésem arányában nő); mégis. Az, ami kell. Elégedetten hagyom, hogy kifosszanak, szúrom-szúrogatom a százasokat lefele, és fizikailag érzékelem elszegényedésemet. Odakint veszem észre a turpisságot. A rajz régi ugyan, és könyvfedélnek is alkalmas, csak épp, finoman szólva, baszik kínai sárkánynak lenni. Agg konfucianus bölcs, fa alatt áll és mosolyog: minden, csak nem kínai sárkány.

benről boltosék ki-kifigyelnek. Mulatnak rajtam? Mindegy; se bosszankodni, se reklamálni. Nincs időm. Tudom, délre jár, ebédre harangoznak, haza kell sietnem. Piroskám is nagyon készül rá, és nekem is rendezgetnem kell a papírjaimat: ma este felolvasásom lesz, sok barát is jelentkezett, zsúfolásig az auditorium... Nyomás! Előresietni, fel a hegynek, és ki innen, ki ebből a bazári majomforgatagból – – –

a hegyoldali kaptatón szörnyen rám jön a siethetnék, de se szó, se beszéd, valami felcsőállványozott magasház építkezésének sokadik-legtetején találom magam, s a szembefényben olvasom a toronydaru vakító betűit, MCALPINE... Innen előbb le kell kecmeregnem, hogy (jóval odébb) rákerüljek a hazataláló sugárútra... Körös-körül hosszan elnyúló, magas csőállványrengeteg, bujtatók-járatok fel-le, a fele rámpa, a fele falépcső, az ácsolatok raktere roskadásig tele; huzaltárasák, göngyölegrakaszok, homok és mész tróglisor, elszóródott téglatörmelék. Merre most?

szépen vagyunk. Körüllesek (szorongó szívvel). Nemsokára a rámpákon tódulnak felfele az Építő Seregek, és ha a melósok meglátnak, hogy zsebre dugott kézzel valaki munkaidőben lefele lengedez, hát nem veszik jó néven... És dezertáló lopakodás közben szurkolva – azzal biztatom magam, hogy benne vagyunk a délutánban, későre jár, amikor (álomkóborlásaimban újabb drámai hézag:) teljességgel nem értem,

miféle fekete álomautó elfüggönyözött hátsó ülésébe csöppentem bele anélkül, hogy beszálltam volna

leghátul ülök, az őrszemélyzet elüvegezett szakaszában, a középső üvegezett diplomáciai díszszakasz üres

két fülkével előrébb, a Cadillac parádés, körülgyémántos ékszer-volánjánál – ott látom a borostás körtepopfájút, aki vezet, de igen egyenruhátlan és arról a döf-pöf háttárról ítélve kellemetlen fráter.

Nem tud rólam

dörömbölni kezdek az üvegen, hová a csudába, mért megy rosszfelé? De ennek ugyan zörömbölhetek ítéletnapig, *köztünk van a diszülés üres fülkéje* – nem hallja. Akkor veszem észre, hogy többen felfigyelnek, a vezető is: *nem vagyok egyedül*. A főgengszter gombot nyom, ülésém támlája lefekszik, én hátraesem. Felszakítják az ajtót, kirángatnak, vannak vagy hatan-heten. Pirosszöke kakastaréj hajviseletük, fémmorrú bakancsuk, kültemi eleganciájuk nem oszlatja el gyanúmat, hogy bandával állok szemben, zsaroló bandával. Mert miről van szó? Mi ez, ha nem szervezett megrohanás? Tiszta sor –

(mi lesz a vacsorával, a felolvasással? Még az anyagot is át kell vennem, szent isten, fürödnöm, átöltöznöm...)

– *majd a Duna...!* – veti oda foghegyről a bandavezér (de hogyan értelmezzem? hogy az majd megoldja minden bajomat, a Duna, ha hátraragtapaszolt kézzel, egy plasztiksákban, behajítanak, és a kőnehezék is rám kampózza: így gondolja?)

– ...mit akarnak, kérem, és kicsodák?

maguk se tudják, mit akarnak és kicsodák, sok váltságdíj nem néz ki belőlem. Egyet annyi bizonyos, hogy nem akarnak. Elengedni

– ...de nekem ma este előadásom van! Eresszenek!

fogalmam sincs, ezt is hogy minek hozom fel, mit magyarázom a bizonyítványomat *ezeknek*. – Elengedniiii-i! – (Hagyjam, hogy ez a kilátástalan szóharc dulakodássá fajuljon?)

– elengedjük! De hova...?!

– apafej! haha! ki tartja vissza?!

hatan ülnek rajtam

mángorolnak, dögönyöznek. Lármát csapok, jajveszékelek. Nem messze behemót, éjkék üvegépület, KONGRESSZUSI SZÉKRÁMOLÓRAKTÁR, onnan jön a hang, vígan vannak, dudogálnak – a diszkó bőg, a papírtrömbbiták tutulnak, a vásári szintetizátorok hangrobbanása felernyőz, és lármapernyébe borítja az eget: mulat a tömeg óbégatok, üvöltök. Segítség, segíiii-itsééé-ég! (alig hallom magam is, és aki odaát a mulatók közül idenéz, az is csak vaklármának véli)

egy már felfigyel. Valahára! Egy tagbaszakadt, pufók, hórihorgas MCALPINE tréningruhás átveti magát a mellvédfalon... jönnek már, jönnek, tízen-húszan... már a gondviselés (töviskoszorús szíve) is megcsik rajtam: dől a lavina, szakad a hegyoldal (különös felmentő sereg)

freccsen a közúzalék a keramiton, kopognak a kavicsok-sörétek-lapillik, kopognak a táblaüvegen

kőgörgeteg indul – ránk dől a hegyoldal

szuroktömbök (diszkókövek) fekete síremlék-szikláik zuhognak a derült égből, a gengszterekre – tehát *rám*, a *jámborra* is, hiszen *közrefogtak*, nem tágítanak mellőlem, amilyen dögügyetlen ez a gondviselés

--- ez marad meg a felébredés gyomorsavat fellövellő, torokmaró álomlepedékén,
ez marad

a fogcsikorgató keserűség, a gondviselés elfuseráltsága fölött való fogcsikorgató
keserűség – hogy lám nem elfogott ez az útonálló bitang banda, és most mi van?

vagy *általuk*, vagy *velük* pusztulok

(álom: 1988 06 19)

Rácz Péter

BERLIN, HEINRICHPLATZ

Petri Györgynek

Most itt, a Túlvilág kávéházban
eltűnődhetek még e világ
számomra véges dolgain – két tükrös fal
közt fényt elnyelő és visszaverő test.
Múltkor, mikor átellenben a Vörös Hárfa
kék betűs felirata alatt a teraszon ültem,
lélekben már idevágtyam. Akkor *hely* nem volt
a Túlvilágban. Elgondoltam, micsoda
riadalom támadna odaát,
ha itt (onnan nézve persze: ott, túlnan)
egyszer csak kitennék a Megtelt táblát.
Várótermekben vészelnénk át e kínos időt,
a kezünkben sorszám – régi újság.
Most *idő* nincs, az ideát töltött lejár
– e tér, a vak is látja, az idővel korrelál.

E végső órára kerékpárosan, egyedül
érkeztem, két napja úgyis már csak
„oda elmegyek még egyszer”, „még megnézem ezt”.
(A folyó és a Fal volt megnézendő.)
Most ha kávémből felnézek, a háromszögbe,
amelyet biciklim (még megvan),
a Vörös Hárfa és mi, a Túlvilág
csöndes dorbézolói képezünk,
néma, agg pizzoár vegyül.
Nyers zöld, mint aki Párizsból érkezett.
Vagy szökött. S most a Túlvilág bejárata
előtt estétként lapos lámpaernyő
sárga fényében ácsorog. Mint aki megállt.